

BLADWIJZER

Werken aan natuurlijk wold

Aan de slag in het Prinsensbos

In dit nummer

- Jan Mensink
- Oude Willem
- Beheer- en Inrichtingsplan
- Grazers
- JuniorRangers
- Agenda

Jaargang 16
nummer 2 – 2012

Een prachtige naam voor een prachtig gebied. Verrassend, ongewoon en met potenties voor bijzondere natuur op de overgang van de boswachterij naar de Oude Willem. Bladwijzer heeft in het recente verleden aandacht besteed aan de plannen voor dit gebied. Inmiddels zijn er een aantal jaren voorbij, zijn de ontwikkelingen in volle gang en staat een vervolg van de werkzaamheden op de agenda. Tijd voor het opmaken van de balans.

Waardevolle naaldbossen

In het Drents-Friese Wold zijn enkele zeer waardevolle naaldbossen te vinden. Vooral de padenstoelen stelen er de show. Daarom wil het nationaal park deze bossen voor de toekomst behouden. Ook in het Prinsbos blijven flinke delen met naaldbos over. In het aankomende nieuwe Beheer en Inrichtingsplan staat vermeld dat er voldoende ruimte voor deze waardevolle naaldbossen moet blijven.

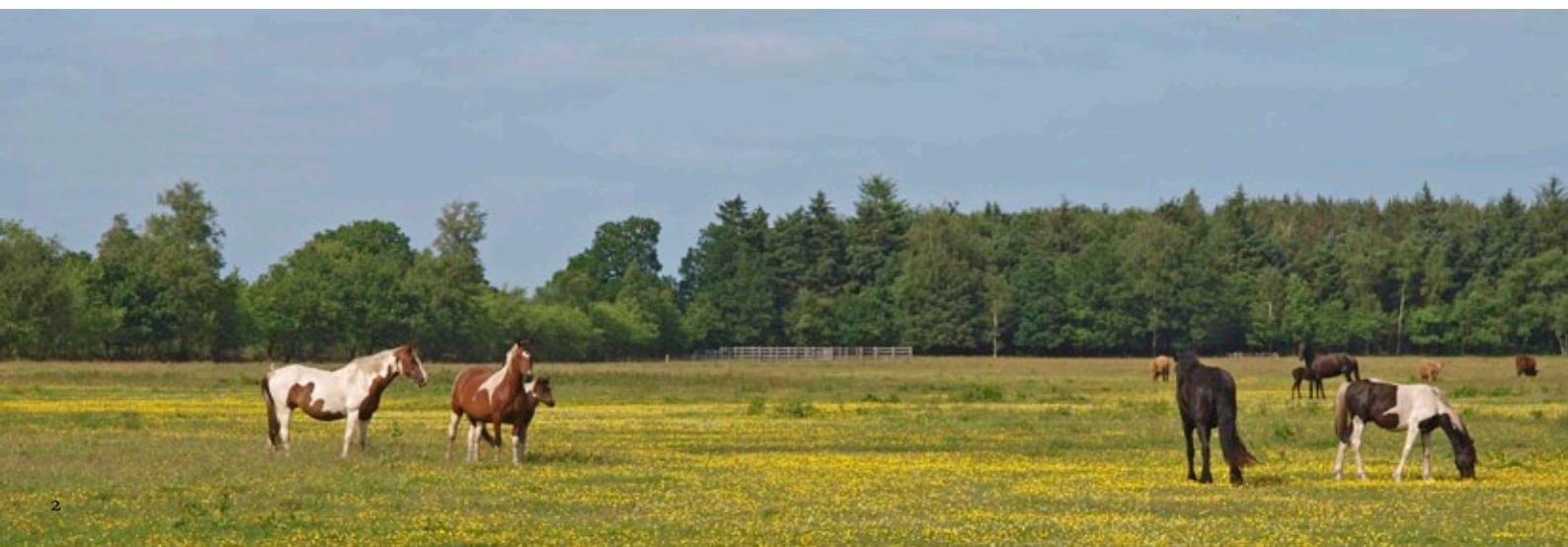
Veel variatie

Het begrazingsgebied Prinsbos is een ongeveer 200 hectare groot gebied in de voormalige boswachterij Smilde. Het gebied bestaat vooral uit productiebos met heel veel naaldhout, afgewisseld met heide en een vroegere landbouwenclave. De boerderij Uilenhorst is inmiddels een bijzondere ruïne, terwijl de voormalige akkers nu onderdeel zijn van het begrazingsgebied met 20 paarden, 10 koeien, 10 schapen en 5 geiten. De dieren grazen hier het hele jaar, weer of geen weer.

Uiteindelijk zal het Prinsbos een gevarieerd, half-open natuurbos worden, waar het bos afgewisseld wordt met grazige weides, heide en andere open plekken. De grazers helpen daarbij en zorgen nu al voor de broodnodige variatie. Dat komt vooral omdat de verschillende soorten dieren op een andere manier grazen, andere favoriete planten vreten en zich anders in het gebied gedragen. Nu al zijn de voormalige akkers veranderd van monotone vlaktes naar bloemrijke graslanden met veel boterbloemen en ander bloeiend spul. Gelukkig kunt u volop van deze 'nieuwe' natuur genieten. Er zijn wandel- en fietspaden, ATB-routes en routes voor paardenliefhebbers.

Werk aan de winkel

Beheerder Staatsbosbeheer zal de natuur een handje helpen bij het veranderproces van productiebos naar natuurbos. Dat gaat zij doen door "gaten" te kappen in de naaldbossen. Hierdoor komt meer licht op de bodem en krijgen zaden van bomen, struiken en andere planten de kans te kiemen en op te groeien. Het maken van open plekken gebeurt door hier en daar stevig te dunnen. Rechte bosranden en andere strakke lijnen worden ook aangepakt, zodat het landschap een natuurlijker aanzicht krijgt. Bovendien zijn dit soort bosranden een eldorado voor vlinders en vogels. Ook zal Staatsbosbeheer de heideveldjes met elkaar verbinden. Zo krijgen heidesoorten de ruimte. Er is in dit project aandacht voor allerlei planten en dieren. Inmiddels heeft SBB bijvoorbeeld vier poelen gegraven voor salamanders en andere amfibieën. Doordat geveld hout deels blijft liggen, schept dat weer mogelijkheden voor vogels en andere dieren die daarop voedsel zoeken of er in schuilen. Zo probeert SBB ieder jaar weer iets te doen om de natuur in het Prinsbos een handje te helpen.

Samenwerking

Deze herfst wordt dus hard gewerkt in het Prinsenbos. Het hout dat vrijkomt, gaat als een duurzaam Nederlands product de markt op. Staatsbosbeheer kapt niet zelf, maar laat het werk uitvoeren door een aannemer. Zij werkt veel samen met andere partijen. Lokale boeren leveren bijvoorbeeld het grootste deel van de grazers in het Prinsenbos. Samenwerking is zeker bij dit type projecten van groot belang, ook met de andere partners in het nationaal park. Het nationaal park draagt haar steentje bij door een deel van het bedrag te financieren. Bezoekers zijn zeker welkom. Op tijdelijke informatiepanelen staat de laatste stand van zaken vermeld. Als er paden door de werkzaamheden worden beschadigd, zal SBB deze zo snel weer mogelijk herstellen.

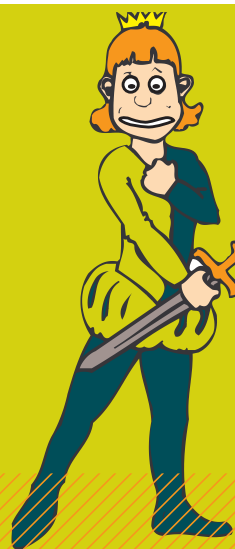
Ga mee op excursie!

Wilt u met eigen ogen zien wat er in het Prinsenbos gebeurt, ga dan mee met de excursie op 12 januari 2013 (13.30 uur). Het startpunt is ruïne de Uilenhorst. Geef u voor de excursie op via een mailtje naar c.joziass@staatsbosbeheer.nl

Prijsvraag

De naam **Prinsenbos** doet vermoeden dat er een relatie met een prins is. Maar tot dusver is het onduidelijk waar die naam precies vandaan komt. Weet u het? Stuur uw oplossing naar h.dekker@drenthe.nl (of Provincie Drenthe t.a.v. Hans Dekker, Postbus 122, 9400 AC Assen). Wie weet, misschien wint u een mooi natuurboek!

In deze nieuwe rubriek gaan we iedere keer op pad met iemand die werkzaam is in het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Deze keer met Jan Mensink, directeur van de Maatschappij van Weldadigheid te Frederiksoord.

Jan Mensink

werken met hart en ziel

Binnen de grenzen van het Nationaal Park bevindt zich een waardevolle schat aan cultuurhistorie: de Maatschappij van Weldadigheid. Hier zwaait Jan Mensink de scepter. Hij is 27 jaar werkzaam bij deze stichting en sinds 1994 is hij er directeur. Tweehonderd jaar geleden werd de Maatschappij van Weldadigheid gesticht door, Johannes van den Bosch. Hij zette in Drenthe koloniën op waar arme gezinnen uit andere delen van het land huisvesting, grond en vee kregen om op die manier in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Nog altijd beheert de Maatschappij van Weldadigheid de natuur- en cultuurgronden en een deel van de gebouwen in het gebied rond Frederiksoord, Wilhelminaoord en Boschoord. De stichting telt zestig gebouwen, waarvan er dertig rijksmonument zijn en drie provinciaal monument.

Passie

Jan vertelt met liefde over deze geschiedenis: 'Ik ben geboren en getogen in deze omgeving en wist toch niet meer van deze historie dan de gemiddelde bewoner. Maar toen ik hier kwam werken en in de archieven dook werd ik geraakt. Naarmate ik me meer verdiepte, werd mijn verwondering steeds groter.' Hij vertelt gedreven: 'Ik ben vooral erg onder de indruk van Johannes van den Bosch. Dat was iemand die in korte tijd zoveel voor elkaar kreeg! Binnen 5 jaar stonden hier 400 woningen! Zoiets gaat in deze tijd een stuk lastiger!'

Jan vertelt over de vele gebouwen en over hoe ieder gebouw zijn eigen verhaal heeft. Met Huis Westerbeek heeft hij vooral een binding. Dit is de plek waar Jan dagelijks kantoor houdt in een sfeer van tweehonderd jaar geleden. 'Bijzonder om er te mogen werken, want juist hier nam deze geschiedenis een aanvang!' Sinds een aantal jaren bewoont Jan ook zelf een koloniehuisje. Dat vindt hij mooi, zo vertelt hij: 'Ik doe dit werk echt met hart en ziel!'

Reilen en zeilen

De Stichting bedruipt zichzelf en dat kan ook goed. Zo worden de landerijen verpacht en de huizen verhuurd, hebben ze hun eigen akkerbouwbedrijf en ook nog eens een eigen bosbouwbedrijf. 'Ja, we hebben eigen bossen!' vertelt Jan. Maar die zijn tweehonderd jaar terug in rechte rijen geplant, bedoeld om later te kappen. Dit houden we graag zo in stand.' Een klein deel van het gebied, zo'n tweehonderd hectare, bevindt zich binnen de grenzen van het Nationaal Park Drents-Friese Wold. Natuur en cultuurhistorie kunnen prima samengaan, vindt Jan.

Vruchten

Jan en de andere acht medewerkers van de Stichting dragen gedreven hun passie voor deze geschiedenis uit. En met succes: in de afgelopen jaren is de belangstelling flink toegenomen!

Jan vertelt over de website, de boeken, de vele lezingen en natuurlijk ook over het museum in Frederiksoord, 'De Koloniehof'. Hier zijn de afgelopen jaren twee keer zoveel mensen geweest dan in de jaren ervoor. 'Wel 14.000 bezoekers per jaar', vertelt hij trots, 'Een verdubbeling' Dat zijn de vruchten van jarenlang hard werken. En dan is er nog iets, lacht hij, 'De koloniën zijn geplaatst op de voorlopige lijst Werelderfgoed van Unesco Nederland.' Ze horen er ook echt op, vindt Jan, maar in 2018 komen ze mogelijk ook echt op de lijst. Vóór die tijd moet er nog erg veel gebeuren: veel gebouwen moeten nog gerestaureerd worden, achterstallig onderhoud moet worden weggewerkt enzovoort. Er zal dan nog veel meer belangstelling komen voor dit erfgoed. Er wacht hen dus nog veel werk, maar Jan heeft er alle vertrouwen in!

Het nieuwe Beheer- en Inrichtingsplan (BIP) 2012 voor het Drents-Friese Wold is bijna klaar. Dit plan is een geactualiseerde versie van het oude BIP uit 1998 op basis waarvan het Nationaal Park destijds is ingesteld. De opstellers van het BIP zijn alle dorpen bij langs geweest, er zijn informatieavonden georganiseerd en gebruikersplatform en werkgroepen hebben hun inbreng geleverd. Begin juli is een concept-BIP besproken met de dorpen en de ondernemers via het gebruikersplatform, de werkgroep Beheer en Onderzoek en de werkgroep Recreatie, Communicatie en Educatie. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in een bijgesteld concept BIP.

Zwaar weer

In de vorige Bladwijzer was het al te lezen, de Nederlandse natuur zit financieel in zwaar weer. Dat heeft ook gevolgen voor het nationaal park. Eind 2012 nemen de provinciale staten van beide provincie beslissingen over de verdeling van het schaarse geld. Pas dan kunnen we beoordelen hoeveel geld er beschikbaar is voor het uitvoeren van de maatregelen uit het nieuwe BIP en voor alle andere voorzieningen in het nationaal park, zoals Bladwijzer, de Natuurkrant en alle andere projecten.

Stand van zaken Beheer- en Inrichtingsplan 2012

Woud zonder grenzen

Natuurlijk bos

Op 22 november 2012 is het eindconcept van het BIP 2012 behandeld in het Overlegorgaan. Dit BIP is de agenda voor beheer- en inrichtingsmaatregelen tijdens de komende 10 jaar. Juist in een nationaal park is het belangrijk dat kleine en grote maatregelen passen binnen een gemeenschappelijke visie voor de toekomst. Die visie behelst het creëren van een voor Nederlandse begrippen zo natuurlijk mogelijk bosgebied. Het zijn vooral de terreinen van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten (ruim 5.000 ha) die zich hier prima voor lenen. Het Drents-Friese Wold wordt één van de weinige gebieden in Nederland waar een wildernisbeleving mogelijk is. Een woud zonder grenzen. Uitzondering op deze strategie vormt het Doldersummerveld (Het Drentse Landschap) en de delen van de Maatschappij van

Weldadigheid en particulieren. Hier blijft het oude cultuurlandschap in stand in contrast met de natuurlijke bossen.

Het is nu aan de in het Overlegorgaan deelnemende partijen om de aanbevelingen om te zetten in concrete inrichtings- en beheermaatregelen.

Profijt

Het nationaal park vormt de basis voor de economie van de gemeenten Westerveld, Ooststellingwerf en Midden-Drenthe. Daarom is het een belangrijke opgave om de recreatieve basisvoorzieningen inclusief de tientallen arbeidsplaatsen in de benen te houden. Een werkgroep binnen het Nationaal Park onderzoekt momenteel de invoering van het profijtbeingsel: gebruikers dragen bij aan het onderhoud van de recreatieve infrastructuur.

Oude Willem in de steigers

Sinds 2008 bundelen de provincies Drenthe en Fryslân de krachten en werken samen met verschillende partijen aan de gebiedsontwikkeling in de Oude Willem. De laatste bezuinigingen op het natuurbeleid vragen om meer creativiteit en samenwerking met andere partners en partijen. Vandaar dat we het nieuws over Oude Willem gaan koppelen aan Bladwijzer. Ook op de website van het nationaal park het Drents Friese Wold www.np-drentsfriesewold.nl vindt u vanaf dit jaar informatie over het project. Dit betekent dat er geen aparte nieuwsbrief meer over de gebiedsontwikkeling Oude Willem wordt uitgegeven.

Wat is gebiedsontwikkeling Oude Willem?

Het huidige landbouwgebied Oude Willem ligt in het Nationaal Park Drents-Friese Wold en het gelijknamige Natura 2000-gebied. Bovendien maakt het deel uit van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Het gebied is circa 500 hectare groot. Daarvan ligt globaal 300 hectare in de provincie Drenthe en 200 in de provincie Fryslân. Het is de bedoeling om de Oude Willem als natuurgebied in te richten, gericht op herstel van het brongebied van de Vledder Aa. Voorop staat het herstel van de natuurlijke waterhuishouding en een geleidelijke overgang tussen het bos op de hogere gronden en de lagere open delen in Oude Willem. Recreatie hoort in het Drents-Friese Wold. Daarom zal er veel aandacht zijn voor allerlei vormen van genieten van het natuurgebied. Bovendien hoort onderzoek naar nieuwe kansen voor lokale ondernemers op het terrein van recreatie en natuurbeheer ook bij het project.

De stuurgroep Oude Willem is verantwoordelijk voor de samenwerking tussen alle partijen in het gebied en voor de informatievoorziening over het project. De stuurgroep bestaat uit bestuurders van de provincies Fryslân en Drenthe, de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf, Waterschap Reest en Wieden,

Wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, Recreatieschap Drenthe en het Overlegorgaan Drents-Friese Wold. De stuurgroep wordt ondersteund door een projectgroep en een secretariaat.

Wat is er in de afgelopen twee jaar gebeurd?

De afgelopen jaren is het stil geweest rondom de planontwikkeling in de Oude Willem. Dat had vooral te maken met de onduidelijkheid over het nieuwe natuurbeleid in Nederland. De bezuinigingen op natuurontwikkeling hebben ook consequenties voor de Oude Willem. Duidelijk is dat Natura 2000-gebieden prioriteit hebben; daarom is de planvorming voor de Oude Willem weer opgepakt.

Diverse onderzoeken

In het kader van de planvoorbereiding van de Oude Willem zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd. Deze onderzoeken zijn nodig om inrichtingsvarianten te kunnen beoordelen. De Stuurgroep heeft in de notitie Reikwijdte en Detailniveau (2010) aangegeven op welke onderdelen zij het ruimtelijk ontwerp wil beoordelen. Hieronder staan de onderzoeken vermeld:

- Grondwateronderzoek: In 2009 zijn verschillende peilbuizen geplaatst om de huidige grondwaterstanden in Oude Willem te kunnen meten. Vanaf 2010 tot en met 2012 zijn de waterstanden opgenomen. Deze gegevens zijn gebruikt in de verschillende hydrologische onderzoeken in het gebied;
- Fosfaatonderzoek: onderzoek naar de fosfaatrijksdom van de bodem in de (voormalige) landbouwpercelen;
- Waterhuishouding: onderzocht is wat de hydrologische effecten van de verschillende inrichtingsvarianten op grond- en oppervlaktewaterstanden en op de omgeving (bebouwing en infrastructuur) zijn;
- Cultuurhistorisch onderzoek: de ontstaansgeschiedenis is hierin omschreven, het rapport kunt u via de website www.np-drentsfriesewold.nl downloaden;
- Verkeerskundig onderzoek: het verkeer in de Oude Willem is onderzocht;
- Milieutechnisch onderzoek van de verharding van de Oude Willemsweg;
- Concept-planMER: wat zijn de effecten van de verschillende inrichtingsvarianten?

Wilt u meer informatie over deze onderzoeken, dan kunt u contact opnemen met het secretariaat.

Leden van de Stuurgroep Oude Willem

Dhr. J. Kramer,
gedeputeerde van de provincie Fryslân
Dhr. R. Munnikma,
gedeputeerde van de provincie Drenthe
Dhr. J.H. Veenhouwer,
wethouder van de gemeente Ooststellingwerf
Dhr. R. Martens,
wethouder van de gemeente Westerveld
Dhr. K. Spijkervet,
lid van dagelijks bestuur Waterschap Reest en Wieden
Dhr. R. de Jong,
lid van dagelijks bestuur Wetterskip Fryslân
Dhr. B. Hummelen,
districtshoofd Drenthe-West van Staatsbosbeheer
Mw. T. Witteveen,
voorzitter van overlegorgaan NP Drents Friese Wold
Dhr. H. Hartog,
directeur van recreatieschap Drenthe

Projectgroep:

Henk van der Horst, Provincie Drenthe
Yep Zeinstra, Provincie Fryslân
Jacob Zwier, gemeente Westerveld
Pina Dekker, gemeente Ooststellingwerf
Jeroen Visser, Waterschap Reest en Wieden,
Hans Valk, Wetterskip Fryslân
Yolt IJzerman, Staatsbosbeheer
Wolter Werkman, Overlegorgaan NP Drents Friese Wold

Secretariaat gebiedsontwikkeling Oude Willem

Meinard Bos, projectleider, m.s.bos@dlg.nl of
tel: 06-52401126
Anja de Vries, medewerker gebiedsontwikkeling a1.
de.vries@dlg.nl of tel: 06-52401199

Werken aan het natuurlijke hart van het nationaal park

Vervolgstappen

Voordat de schop in de grond gaat, moet er eerst een goed plan op tafel liggen. Om zover te komen zijn diverse activiteiten noodzakelijk. Allereerst is een goed plan nodig waaruit blijkt hoe de Oude Willem er in de toekomst uit komt te zien. Daarom is er in 2011 en 2012 vanuit de verschillende inrichtingsvarianten een ruimtelijk ontwerp voor de Oude Willem ontwikkeld. Dit ontwerp is nog niet naar buiten gebracht, omdat nog niet al het onderzoek is afgerond. Op dit moment zijn het ruimtelijk ontwerp en de verschillende tussenvarianten voor de natuurinrichting grotendeels beoordeeld op milieueffecten. De uitkomsten worden verwerkt in een milieueffectenrapportage, de zogenaamde planMER. De eerste aanzet is gedaan, het is nu wachten op een paar aanvullende onderzoeksresultaten.

Op zoek naar geld

Mooie plannen kosten geld. Met de huidige kabinets-bezuinigingen op natuur, zoeken we naar andere financieringsmogelijkheden. Onderzocht is of Blauwgroene Diensten en andere Europese subsidies zoals LIFE voor de inrichting van Oude Willem kunnen worden ingezet. Misschien wordt dit jaar nog duidelijk of het extra geld voor natuur uit het Lenteakkoord ook voor de Oude Willem kan worden gebruikt.

Wanneer wordt u erbij betrokken?

De Stuurgroep kan het ruimtelijk ontwerp van de Oude Willem pas verder uitwerken en presenteren als de resultaten van diverse onderzoeken én de financieringsmogelijkheden voor natuurontwikkeling bekend zijn. Daarna wordt een ontwerp-inrichtingsplan gemaakt en zal het plan aan de streek worden gepresenteerd. Via advertenties in de lokale media en de website van het Nationaal Park zal dit worden aangekondigd. Grondeigenaren en bewoners in het plangebied van de Oude Willem ontvangen hierover persoonlijk bericht.

JuniorRangers van het Nationaal Park Drents-Friese Wold timmeren aan de weg

De JuniorRangers in het Drents-Friese Wold zijn gestart in 2011. Na een jaar hard werken samen met de vaste begeleiders Petra Vos en Jan Wermink, hebben de JuniorRangers hun eerste jaar in juli afgesloten met een zomerkamp. Tijdens dit kamp zijn allerlei activiteiten georganiseerd inclusief een afsluitende test. Alle aspirant JuniorRangers zijn toen gepromoveerd tot volwaardige JuniorRangers en hebben allemaal het certificaat van Europarc ontvangen. Het JuniorRangerproject maakt namelijk onderdeel uit van de internationale Europarc JuniorRangers. Met deze organisatie worden programma en basisvaardigheidstrainingen uitgewisseld.

Nieuw seizoen van start

Inmiddels is het nieuwe seizoen gestart en is de groep uitgebreid met vier aspirant-JuniorRangers. De groep komt tot de zomervakantie negen maal bij elkaar om bijvoorbeeld mee te helpen in het natuurbeheer of voor het volgen van een excursie of training. Het programma is samengesteld met medewerking van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap, de Maatschappij van Weldadigheid en het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, IVN. In juni wordt het jaar dan weer afgesloten met een zomerkamp.

Niet alleen natuur

De JuniorRangers krijgen een opleiding tot echte 'hulp-boswachters'. Ze leren van alles over de natuur in het Drents-Friese Wold en worden bedreven in dingen als 'bushcraft' (overleven in het bos), veldhulpverlening, presentatievaardigheden etc. Tenminste één maal per jaar brengen de junioren een bezoek aan een ander nationaal park in Nederland. Dat ook plezier een heel belangrijk punt is, beschrijft JuniorRanger Aron in zijn verslag over deze dag.

Wij zijn JuniorRangers in Nederland

Tot nu toe zijn er in twee van de 20 nationale parken in Nederland groepen JuniorRangers: in Nationaal Park Weerribben-Wieden en Nationaal Park Drents-Friese Wold. Samen met andere JuniorRangers helpen wij mee om de natuur in de nationale parken te beschermen.

We ontdekken gebieden waar bijna geen mensen komen en we delen onvergetelijke momenten met elkaar tijdens bijvoorbeeld ons jaarlijkse zomerkamp. JuniorRangers maken veel lol met elkaar. We hebben contacten over de grens in Europa, maar ook in Caribisch Nederland. Dit contact loopt voor een groot deel via sociale media zoals Facebook.

Doe mee!

We gaan samen op pad, helpen de boswachters zo goed als we kunnen en leren steeds meer planten en dieren herkennen. Voel je net als wij verantwoordelijk voor onze Nationale Parken! Ben je tussen de 12 en 19 jaar en lijkt het je leuk om met leeftijdgenoten actief bezig te zijn in de natuur?

Misschien zijn de JuniorRangers dan iets voor jou! Neem gerust contact op met Allard Polak van het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid, IVN: a.polak@ivn.nl telefoon: (06) 21 84 94 94. Of kijk op www.juniorrangers.nl

Bezoek aan Nationaal Park Schiermonnikoog

Vorig weekend zijn de rangers naar Schiermonnikoog geweest. We moesten er vroeg uit, want we moesten al om kwart voor acht klaarstaan om naar Lauwersoog te gaan om de boot te halen. Nadat we de boot hadden gehaald en op Schiermonnikoog aankwamen, hebben we fietsen gehuurd. Toen zijn we naar een paviljoen vlakbij de rode vuurtoren gefietst en daar hebben we gevliegerd. Dat vond iedereen superleuk. Nadat we twee uur hebben gevliegerd zijn we bij de rode vuurtoren wezen lunchen. Na de lunch zijn we naar een ander deel van het strand geweest en hebben daar gevestigd met een groot net. De eerste keer vingen we alleen maar garnalen. Iedereen mocht zijn of haar eigen garnaal uitkiezen en hem een naam geven. De tweede keer vingen we een kleine platvis. Het was een griet. Nadat we alles weer hadden opgeruimd gingen we weer richting boot. Op de boot waren sommigen moe en probeerden te slapen. Nadat we van de boot gingen zijn we weer naar het buitencentrum gegaan en kwamen daar om ongeveer half 6 aan. Iedereen vond het een hele leuke dag.

Geschreven door Aron van Dijk.

Doldersummerveld

Planten en vogels in de lift

Vanaf 1982 doet Stichting Het Drentse Landschap iedere 10 jaar uitgebreid onderzoek naar de ontwikkelingen van de plantengroei en de broedvogelbevolking op het Doldersummerveld. Ook in 2012 is het gebied aan een grondige analyse onderworpen. De rapportage volgt in 2013. Dat zal een schat aan gegevens opleveren! Niet alleen gegevens over planten en vogels zullen in het rapport te lezen zijn, maar ook over b.v. reptielen en vlinders. Het intensieve onderzoek werd in 2012 mogelijk gemaakt financiële ondersteuning van het Nationaal Park en forse bijdrages van het Juncus Pornanza Delichon en het Röpckke-Wynia Fonds via het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Door de vele slimme beheersmaatregelen is de verdroging van het Doldersummerveld grotendeels stopgezet en wordt het hier en daar weer natter. Precies zoals het hoort in dit typische Drentse heidelandschap. Door het bijhouden van flora en fauna kan de beheerder zien of de maatregelen succes hebben en het beheer bijsturen.

Plantengroei gaat vooruit

Uit de inventarisatie in augustus 2012 blijkt dat de plantengroei van vennen, hoogvenen en natte heide zich sinds 2002 heeft uitgebreid; dat geldt in mindere mate voor vochtige heide. Het areaal droge heide is gekrompen. Verschillende bijzondere soorten van de Rode lijst hebben zich fors uitgebreid. Denk aan klokjesgentiaan, beenbreek, moeraswolfsklauw, kleine zonnedauw, heidekartelblad en witte en bruine snavelbies. Deze ontwikkeling is te danken het herstel van de waterhuishouding en het vervolgens natter worden van het heideveld. Ook het graaswerk van de runderen en schapen en lokaal en het lokaal plaggen en maaien hebben hun steentje bijgedragen.

Plussen en minnen bij de broedvogels

Dat in de winter ganzen het Doldersummerveld bivakkeren is bekend. Maar tegenwoordig broeden ze er ook. Grauwe ganzen zitten er met 5 tot 10 paren en verder enkele paren nijlganzen en af en toe een Canadese gans.

De natte heide trekt soorten als Kievit (15 broedparen), tureluur (4), watersnip (2), wulp (1) en de

Blauwe Brigade

Verschillende plantensoorten hebben duidelijk geprofiteerd van de kleinschalige plagwerkzaamheden van de Blauwe Brigade. Deze vrijwilligers plaggen handmatig in de buurt van groeiplaatsen van de klokjesgentiaan. Hierdoor neemt het aantal klokjesgentianen toe en krijgt het zeldzame vlindertje gentiaanblauwtje ook meer toekomstperspectief. Vandaar de naam Blauwe Brigade.

Arend van Dijk en Hester Heinemeijer

Goed beheer van het Doldersummerveld levert succes op!

minder bekende graspieper (32), gele kwikstaart (7) en paapje (3). Door de enorme achteruitgang van deze soorten in het agrarisch gebied (door intensieve landbouw), staan de meeste op de rode lijst van bedreigde soorten. De wulp is helaas flink achteruitgegaan, net als overal.

De veldleeuwerik is tegenwoordig ook schaars, maar niet op het Doldersummerveld, want daar komt de teller uit op 98 paren, een mooie toename. De afwisseling in de heidebegroeiing biedt de leeuwerik beschutting om er te nestelen en te schuilen en voldoende voedsel, zoals zaden en insecten. Introductie van begrazing, in combinatie met het lokaal plaggen en maaien van heide, heeft het Doldersummerveld tot een leeuwerikenparadijs gemaakt. Ook de geelgors profiteert van het heidebeheer en doet het uitstekend in het gebied. Tot eind vorige eeuw telde de stand 10-25 paren uit, terwijl er anno 2012 35 zijn geregistreerd.

De zeldzame tapuit zit nog met enkele paren op de heide. Door de enorme afname van het konijn, gaat het niet goed met de tapuit. Konijnen graven holen, waar tapuiten graag veilig in nestelen, en ze houden de vegetatie zeer kort door hun grazen en graven. In die korte vegetatie kan de Tapuit achter z'n prooi aan rennen. Dat is allemaal veranderd.

Goed nieuws is er over familiegenoot de roodborsttapuit. Veertig jaar geleden werd het eerste broedpaar ontdekt en nu zitten er ongeveer vijftig op het veld. Ze profiteren onder andere van de afwisselende heidebegroeiing en het lokaal kappen van bos, maar vermoedt wordt tevens dat klimaatverandering de soort een duwtje in de rug geeft.

Heidekartelblad

Otter onderweg?

De laatste tijd heeft de otter zich weer gemeld in Drenthe. Helaas sneuvelde er al een otter bij Uffelte. Er is in Drenthe voldoende ruimte voor de otter. Vele beekdalen, meren en plassen zijn geschikt voor deze watermarter. Voldoende vis en redelijk helder water zijn belangrijk voor ze. Drenthe heeft dat zeker te bieden, maar om van het ene geschikte gebied naar het andere te trekken kan risico's met zich meebrengen. Boswachter André Donker verwacht binnen nu en twee jaar otters in het Drents-Friese Wold. De eerste sporen zijn al gezien ter hoogte van Wapserveen langs de Vledder Aa.

Huenderweg - dodenweg

Op de Huenderweg sneuvelden dit jaar 2 adders, 39 ringslangen en 40 hazelwormen. Het betreft het deel van Doldersum naar het eerste rooster bij de schaapskooi. Vanwege de zware bezuinigingen is er bij de provincie Drenthe geen geld om dit probleem op te lossen. Ook bij de wegbeheerders, de gemeente Westerveld, ligt het moeilijk. Het oplossen van dit probleem vergt creatieve inzet, dus ook van omwonenden, recreanten en forensen. Wie heeft een goed idee? Stuur het idee naar h.dekker@drenthe.nl Denk b.v. aan tol, een vrijwillige bijdragenbus, etc. Met zo'n 1200 verkeersbewegingen per etmaal moet het toch mogelijk zijn geld in te zamelen om het probleem op te lossen op deze 'dodenweg'.

26 mei: Dag van het Nationaal Park

Op 26 mei 2013 organiseren alle Nationale Parken in Nederland een Dag van het Nationaal Park. Deze keer zal 'De Smaak van het Nationaal Park' centraal staan. Dat wordt smullen! Noteer deze bijzondere dag alvast in uw agenda voor 2013.

Geslaagde vierde Bosbrunch Nationaal Park.

De vierde bosbrunch, georganiseerd door de gastheren van het Nationaal Park op 10 juni, was mede dankzij het mooie weer een groot succes. Deze keer viel de Bosbrunch samen met het schaapscheerderfeest van het Drentse Landschap, waardoor er extra veel te beleven viel voor de circa 250 deelnemers. Tijdens de brunch was er veel informatie te krijgen over de streek en de natuur in het park. Gelukkig was het ook heel gezellig voor jong en oud. Kijk maar eens op www.bosbrunch.nl

De Bosbrunch is een samenwerkingproject van bedrijven die zich presenteren als 'Gastheer van het Nationaal Park'. Deze bedrijven hebben een speciale cursus gevolgd, georganiseerd door het IVN, het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid. Op dit moment zijn er 30 bedrijven die zich 'Gastheer van het Nationaal Park Drents-Friese Wold' mogen noemen.

Cursus 'Flora en Fauna Nationaal Park Drents-Friese Wold'

In maart 2013 start een nieuwe cursus over de planten en dieren van het Drents-Friese Wold. Medewerkers van het Nationaal Park vertellen tijdens deze cursus over de grote rijkdom en diversiteit aan planten, dieren en landschappen. U wordt tevens meegenomen op een boeiende reis door de tijd. De cursus bestaat uit vier bijeenkomsten vol achtergrondinformatie en een fietsexcursie door het Nationaal Park op een zaterdagochtend. De bijeenkomsten zijn op woensdagavond 6, 13, 20 en 27 maart van 19.30 uur tot 22.00 uur. Kosten € 40 p.p. inclusief cursusmap en koffie/thee. Aanmelden bij Maroesja Veken, via m.veken@ivn.nl of 06-46370754.

Zwarte specht

Het wit bosvogeltje

een bijzondere orchidee in het Drents-Friese Wold

Sinds 2009 groeit er een extreem zeldzame orchidee in het Drents-Friese Wold: het wit bosvogeltje. De plant heeft niets met een vogel te maken, maar is een volbloed orchidee. Hoe de plant in Drenthe verzeild is geraakt is onduidelijk. De laatste jaren zijn er echter meer bijzondere orchideeën noordoost-Nederland opgedoken. Misschien dat klimaatverandering een duit in het zakje doet.

Helderwitte bloemen

Het wit bosvogeltje is een gracieuze plant die wel een halve meter hoog kan worden. Meestal blijft de hoogte beperkt tot een kleine 30 cm. Aan beide zijden van de stengel groeien lange zwaardvormige bladeren. Laat in maart of in april komt de plant boven de grond om pas eind mei of in juni een hele rits forse, helderwitte bloemen te produceren. Opvallend is de intens gele vlek aan de binnenkant van de lip, het onderste deel van bloem. Het is mogelijk dat deze vlek een rol speelt bij het aantrekken van bijen die voor de bestuiving zorgen. Eind juni is het al weer gebeurd met de bloei en heeft de plant kleine, langwerpige zaaddozen aangemaakt. Later in de zomer is er niets meer te zien van de plant.

Vreemde naam

Waar de naam 'bosvogeltje' precies vandaan komt is onduidelijk. In Duitsland vermoedt men dat het komt omdat de bloem van het rode bosvogeltje – een andere soort – op een vogeltje lijkt als deze wijdgeopend is. De bloem van het witte bosvogeltje gaat veel minder ver open, maar goed, met enige fantasie is er een vogeltje van te maken...

Bosranden

In de loop van de vorige en deze eeuw is het wit bosvogeltje slechts enkele keren in Nederland gevonden, voornamelijk in Zuid-Limburg. Dat gebied sluit goed aan bij de rest van het verspreidingsgebied in Europa. Dat strekt zich uit van midden-Scandinavië tot diep in de bergen van het zuiden. Lokaal is het een algemeen ding, maar op veel andere plaatsen is de plant een zeldzame verschijning.

Het witte bosvogeltje groeit bij voorkeur op de overgang van bos naar open terrein. In diepe, donkere bossen voelt de plant zich niet thuis. In het Drents-Friese Wold groeit de plant op een kunstmatige open plek, namelijk in de berm van een pad, licht beschaduwde door een beuk. Van 2009 tot en met 2012 was er steeds één plant te vinden. Dat geeft wel weer aan dat deze boeiende soort nog niet tot de vaste inventaris van het nationaal park behoort. Er hoeft maar iets te gebeuren en de orchidee is verdwenen. Daarom is voorzichtigheid bij het onderhoud van het pad geboden. Heel misschien komen er dan in de toekomst meer planten.....

Meer natuurlijk bos door grazers

Uitbreiding begrazings- gebied Berkenheugel

Op 27 augustus organiseerde Natuurmonumenten een thema-excursie in het Nationaal Park Drents-Friese Wold over uitbreiding van de bosbegrazing in dit gebied. De bijeenkomst werd goed bezocht door wandelaars, hardlopers, menners en ruiters uit de nabije omgeving.

Gebied vergroten

Natuurmonumenten is van plan om het bosbegrazingsgebied Berkenheugel te vergroten tot 1200 hectare. Het gebied wordt al jaren door runderen begraasd en met succes. Tijdens de bijeenkomst op 27 augustus lichtte beheerder Ruud Kreetz de plannen verder toe. Met de uitbreiding sluit Natuurmonumenten ten westen van de Doldersummerweg aan op het bestaande bosbegrazingsgebied in Berkenheugel. De uitbreiding van het begrazingsgebied past in de filosofie van het beheer en inrichtingsplan van het nationaal park om het gebied zo natuurlijk mogelijk te beheren. Runderen houden open plekken in het bos langer open doordat ze gras en jonge bomen opeten. Bovendien zorgen ze voor meer structuur in bossen doordat ze hier wat meer eten en op andere plaatsen veel minder. Ook ontstaat er struweel langs bosranden, goed voor dagvlinders en vogels. De mest die de grazers produceren zorgt voor een extraatje, omdat op deze 'vlaaien' allerlei insectensoorten afkomen. Hiervan profiteren weer andere dieren zoals de grauwe klauwier en de das. In de herfst groeien er diverse soorten paddenstoelen op de runderpoep, een heel bijzonder gezicht.

Hekken of stroommatten

Om de doorstroom voor publiek te vergemakkelijken hield Natuurmonumenten rekening met de aanleg van stroommatten in plaats van veeroosters en/of hekken. Tijdens de avond bleek dat ruiters en menners de voorkeur gaven aan een hek. Een aantal bezoekers, die veel in het gebied wandelen, kwam naar dit bos omdat er zoveel wandelmogelijkheden zijn. Een hek op de weg haalt het hinderlijke sluipverkeer van de zandweg af en vergroot de kans op ongestoord genieten van de natuur. Omwille van de kosten is het project in twee fases gesplitst.

Op zoek naar reptielen in Boschoord

In de uiterste westhoek van Nationaal Park Drents-Friese Wold ligt een wat verscholen deel van het park: Landgoed Boschoord. Of eigenlijk een klein onderdeel van dit immense landgoed, eigendom van de Maatschappij van Weldadigheid. Deze rustige uithoek van het Drents-Friese Wold ziet er misschien uit als een bos zoals alle anderen, maar dat is slechts gezichtsbedrog. Het is een typisch landgoedbos, met veel variatie en soms ronduit verrassende doorkijkjes. Daarom is het niet vreemd dat veel planten en dieren zich in dit deel van het park thuis voelen. Bastiaan Walpot en Maryan Verver keken in 2012 naar de reptielen in dit gebied. Jan Mensink, directeur van de Maatschappij van Weldadigheid, en Bastiaan Walpot rapporteren over de resultaten.

Verrassende resultaten

Landgoed Boschoord is populair bij wandelaars. Zij maken veel gebruik van de vele gemarkeerde routes. Zo nu en dan zijn er tentenkampen van de scouting en ook zie je er crossfietzers en ruiters. Ondanks de vele bezoekers kwamen er nooit meldingen van doodgereden hazelwormen, ringslangen of adders binnen. Leven deze dieren hier dan niet? Omdat dit te weten te komen begonnen Bastiaan Walpot en Maryan Verver in maart 2012 met een inventarisatieproject. Eerst bekeken zij het hele landgoed op de meest kansrijke locaties voor reptielen. Vervolgens bezochten zij deze locaties regelmatig. De resultaten waren ronduit verrassend. De onderzoekers zagen in totaal een kleine 50 reptielen op Landgoed Boschoord. De zeven adders werden op drie verschillende plekken gesignaleerd en de ringslang op vier verschillende locaties, evenals de levendbarende hagedis. De hazelworm komt in het hele gebied voor.

Geslacht gebied

Voor de hazelworm is Landgoed Boschoord een waar paradijs; de natte natuur is voor dit reptiel een ideale habitat. Op de fietspaden zijn helaas wel verkeersslachtoffers van de hazelworm gevonden. Ondanks die vervelende kanttekening kun je deze pootloze reptielen tijdens je wandeling tegenkomen als ze lekker liggen te zonnen op een zandpad. Veentjes en poelen zijn voor reptielen zeer geschikte zomerlocaties. Deze liggen ingebed in het bos. Het is fijn dat er zulke plekken in het productiebos zijn of worden ontwikkeld. Vooral het vergroten van deze open plekken verhoogt zeker de natuurwaarde van het landgoed. Ook belangrijk zijn bovendien voldoende droge plekken met hopen waarin reptielen kunnen overwinteren. Kortom, voor reptielen vormt Landgoed Boschoord een waardevolle aanvulling op de rest van het nationaal park. Houden zo!

Hazelworm

Maryan Verwer en Bastiaan Walpot.

Agenda

Tenzij anders vermeld, vinden alle activiteiten in of vanuit het buitencentrum Nationaal Park Drents Friese Wold plaats. Voor meer informatie en opgave: Buitencentrum Drents-Friese Wold, tel. 0516-464020 of drentsfriesewold@staatsbosbeheer.nl.

Woensdag 26 december 14.00-16.00 uur - Kinderdoemiddag

Op deze woensdagmiddag in de kerstvakantie is er voor kinderen tussen de 7 en 12 jaar een doeactiviteit onder leiding van de boswachter/natuurgids. Voor drinken wordt gezorgd en er is na afloop een presentje. Kosten €5,- per kind.

Woensdag 2 januari 14.00-16.00 uur - Inloopactiviteit voor kinderen

In de kerstvakantie is er op deze woensdagmiddag een inloopactiviteit voor kinderen. Met een leuk winters thema gaan de kinderen aan de slag.

EXCURSIE UITGELICHT

Van het donker naar het licht – een feest van licht en klank

Vrijdagavond 22 december, 19.00 – 21.00 uur:

Vanuit Buitencentrum Drents-Friese Wold in Appelscha start een bijzondere wandeling door het nachtelijke bos. De dagen lengen alweer terwijl de koudste wintermaanden nog komen. De deelnemers krijgen halverwege de wandeling een kaarslichtje mee op weg terug naar het centrum. Hier is er voor iedereen iets warmes te drinken. Aansluitend is er een bijzonder concert met klankschalen en gongs, waarin de reis van donker naar licht wordt verklankt. Meer info: www.staatsbosbeheer.nl/bcdrentsfriesewold.

Nieuw ingericht buitencentrum weer bij de tijd

De interne verbouwing van Buitencentrum – voorheen bezoekerscentrum – Drents-Friese Wold is klaar. Bezoekers zullen zich verbazen over het moderne interieur en het uitgebreide productaanbod. Vooral de lichte tinten en de prachtige foto's dragen bij aan de plezierige sfeer.

Buitenproducten

Interieurbouwers, medewerkers van Staatsbosbeheer en vrijwilligers zijn afgelopen herfst hard aan de slag geweest. Door de nieuwe inrichting lijkt de ruimte veel groter en past goed bij de sfeer van het gebouw. Het aanbod van verkoopproducten is veel groter dan voorheen. Alle spullen zijn overzichtelijk gegroepeerd. Er is een wand met speciale "Staatsbosbeheer Naar Buitenproducten". Ook zijn er meer streekproducten zoals honing en mosterd te koop. Voor kinderen vallen de natuurontdekkerspulpetjes en leuke boeken op. Maar ook voor volwassen lezers is het assortiment natuur- en streekboeken veel groter dan voorheen.

Iedereen is van harte welkom om het resultaat te bekijken. De medewerkers van het Buitencentrum ontvangen u graag. Kijk voor actuele openingstijden op de website www.np-drentsfriesewold.nl

Bent u al geabonneerd op onze digitale nieuwsbrief? Ga naar onze homepage www.np-drentsfriesewold.nl en klik op Drents-Friese Wold Nieuwsbrief in de linker-kolom.

En volg ons park nu ook op Twitter: @NationaalParkDF

Bezoekerscentra

Bezoekerscentrum Appelscha

A: Terwisscha 6a, 8426 SJ Appelscha
T: 0516-464020
E: DrentsFrieseWold@staatsbosbeheer.nl

Informatiecentrum Schaapskooi Huenderhoeve,

A: Huenderweg 1, 8386 XB Doldersum (vanaf Doldersum/Wateren met borden aangegeven)
T: 0521-387181

Toeristisch Informatiepunt Diever

A: Bosweg 2a, 7981 LE Diever
T: 0521-591748

Colofon

Dit informatiebulletin is een uitgave van Nationaal Park Drents-Friese Wold en verschijnt tweemaal per jaar in een oplage van 11.500.

Redactieadres

Nationaal Park Drents-Friese Wold
Redactie Bladwijzer
A: Postbus 122, 9400 AC Assen
T: 0592-365669
E: Drents-Friese-Wold@drenthe.nl
W: www.np-drentsfriesewold.nl

Redactie

Hans Dekker (eindredactie),
André Donker, Nico Driessen
Mariet Keuning, Alexander Langhout
Sonja van der Meer, Alie Molanus
Maroesja Veken, Wolter Werkman

Fotografie

Hans Dekker en Nico Driessen

Grafische verzorging

Docucentrum, provincie Drenthe

© Secretariaat Nationaal Park

Drents-Friese Wold, 2012
Nederland heeft 20 nationale parken.
Samen vertellen zij het verhaal van de Nederlandse natuur

